

PREMSA VALLENCA DEL SEGLE XIX: LO MARFULL. SETMANARI POPULAR

per Francesc Costas i Jové

Administració: Raval de Sant Antoni, 8, pis segon fins al núm. 4; des del núm. 5 fins al final, carrer d'en Gavarró, 22, pis segon; 225×155 m/m; amb quatre planes de text a dues columnes, sense anuncis.- Setmanal amb una interrupció voluntària de tres setmanes; en reaparèixer, porta l'afegitó «segona època». No s'admetien subscripcions. Un número, 2 quartos. Capçalera tipogràfica. Català.- Impremta Pelliser.- Els núm. de l'1 al 4 porten data 12, 19 i 26 de juliol i 2 d'agost. Els núms. del 5 al 7, que és el darrer que he vist, 23 i 30 d'agost i 6 de setembre. Any 1884.

Com s'ha dit, el primer número de *Lo Marfull* va aparèixer el 12 de juliol de l'any 1884. La justificació d'aflorar a la palestra periodística, resta perfectament exposada a l'editorial «Nostres Propòsits» el qual reproduïxo a continuació, amb l'ortografia una mica actualitzada com la d'altres textos que igualment reproduiré. Sense contenir les vergassades que es troben als números posteriors, és prou eloqüent per a descobrir el fi que perseguia i, sobretot, el caràcter de la publicació:

«Nostres propòsits»

El títol d'aquest setmanari és bastant significatiu, i quasi inútil explicar-lo; no obstant com és costum a l'aparèixer algun periòdic a l'estadi de la premsa —a la qual salutem— dir alguna cosa sobre el que serà objecte preferent de sa atenció, vaig complir amb el tribut consuetudinari perquè no diguin que volem establir innovació prop d'aquest particular.

Lector, sigui qui vulgui el qui llegeixi aquest paper i que professis les opinions que vulguis, tampoc no ens importa res, perquè nosaltres respectem totes les idees mentres vagin elles closes en el terreny de la legalitat. La sola idea que ens indueix a publicar el següent periòdic no es altra que el de combatre el corcò humà que rosegua les entranyes de la societat actual. I un dels enemics més poderosos és la premsa de mala fe que amb el pretext de fomentar la cosa pública es fica en el terreny vedat i treu a rel·luir les escenes íntimes de la vida, que sols poden ésser mentades en l'interior de la llar.

La qüestió d'aquests paperots, no és discutir idees ni promoure pensaments que tinguin l'objecte de fomentar i propagar l'amor a la pàtria i a la família, no; el seu ideal és l'ambició i escalar tots els puestos principals d'una localitat determinada i viure a càrreg d'ella enganyant

miserablement al pobre poble que treballa per a guanyar les queixalades amb la suor del seu front.

Les persones de totes classes, per una llei indeleble, estan obligades a saber distingir el bé del mal i a treure del pricipici els qui van errats. Prou condescendent ha estat el poble de Valls a l'aguantar les fanfarronades de certes nunitats que tractaven d'apoderar-se de tots els càrregs importants de la Ciutat, a força de fer malveure les persones de més vàlua de la mateixa.

Es precis, doncs, per extirpar aquest mal, i ja que estem en plena canícula, que surti *Lo Marfull* que està desitjos de picar a tothom que li sembla bé i que per les seves circumstàncies sigui acreedor a la fiblada, que la donarà sense compassió ni atenció de cap classe. I perquè pugui volatejar amb llibertat i sentà els seus reals allí on més li acomodi, per a distreure amb la seva *armoniosa música* i recrear amb sa *dolsa picada*, prescindeix de les subscripcions perquè són una traba per a dir les veritats, induint a fer llepades mútues exalçant a qui no ho mereix i al mateix temps són una força del consonant que fa dir que el blanc és negre i condueixen sense donar-se'n compte a ésser un *organillo* desafinat de tal o qual personatge que fa arrastrar-lo com una serpeta.

Sols d'aquesta manera es possible que un periòdic pugui ésser en aquesta localitat un verdader defensor dels interessos de la mateixa, i molts més *Lo Marfull* que no té cap establiment d'ensenyança ni compta amb cap impremta, que això sempre es una argolla que subjecta a qui ho posseeix. Així és que es donarà pallissa a l'Ajuntament quan ho mereixi, perquè no ens té de donar treball per a la impremta, ni havem de rebre d'ell cap almoïna en forma de subvenció per a regentar tal o qual classe; amb la sang que xucli ja pot anar passant. Com que no haurem de pagar lletres de canvi, no ens veurem precisats a adular als que ens les hagin de cobrar, així com de cap manera ompliran aquestes columnes elogis immerescuts que es tributen ells mateixos cada quatre dies uns quants joves, models de modèstia. Ara, si els mereixessin, com per exemple, si els alumnes de la seva *botiga* els hi fessin estrenar trajos de cardenal, de canari, etc., etc., llavors ja seria una altra cosa; els hi tributariem un verdader homenatge al seu bon bust en l'ensenyar perquè ja sap tothom que aquests vistosos trajos són una demostració clara de la bondat i encert de les doctrines que infondeixen i Abans de tot, havem d'ésser justos e imparcials!

Amb el *llegum gros* o el *peix blau* hi correm molt bé, però si en fa alguna també el picarem, sense por que ens anatematizin, perquè res havem de menester d'ell, puix que ja no som per mereixer i no ens podrà fer depositar el rellotge en paga i senyal.

Amb llibertat podem contar que *Lo Marfull* donarà moltes i certeres picades, mortificant a tots els qui sols per mires mesquines vinguin a torbar la pau de nostra pacífica i hermosa ciutat: els qui no vulguin administrar bé els seus interessos; i per fi a tots els qui li sembli que són mereixedors de fer-lis una *carícia*.

Ja saben, doncs, els nostres propòsits: defensar a tota costa els interessos de la localitat, picant a qui sigui convenient.

Si passat el temps de la *calitja Lo Marfull* es troba amb força suficient en el fibló per a continuar la seva tasca, seguirem atormentant a qui convingui, amb els seus característics xiulets i picades.

La Redacció»

Després de llegir i calibrar aquest programa de *Lo Marfull* i sense oblidar que, llavors, l'únic periòdic que es publicava a Valls era *El Eco de Valls*, no costa gens endevinar com i en quina direcció devien anar els trets, més que més quan aquest periòdic ensenyava les dents i tenia dins ex-amics personals i, en tals moments, adversaris polítics dels qui feien *Lo Marfull*.

Es coneixen dues versions que tracten d'explicar, a la seva manera, la publicació d'aquest periòdic satíric i llenguallarg de debò, el qual amb les seves fuetades tallà, en sec, les insinuacions molestoses de *El Eco de Valls*.

Les versions són aquestes:

Segons *La Crónica de Valls*, en un article publicat el dia primer de febrer de 1924 sobre la premsa valenca, *Lo Marfull*, «fue en su tiempo el escándalo de la ciu-

dad. Mas vulgar y chocarrero que ingenios»

El Doctor Ballester, a *Valls Documental* de l'any 1931, en una relació de periòdics molt semblant a la de l'article esmentat al paràgraf anterior, anota que fou un setmanari publicat «única i exclusivament a l'objecte de molestar en forma grollera determinades personalitats valenques».

No cap d'aquestes dues versions concorda amb la realitat dels fets ocorreguts, relacionat tot amb l'ambient malsà, pernicios de principi, que en política local es vivia en aquella època. Això ho sabien prou bé els autors de les notes transcrits, els quals estaven, en cos i ànima, al costat de *El Eco de Valls*, causant de l'enrenou. Les expressades opinions tendeixen, sense cap mena de dubte, a deixar en bon lloc, cara a la història local, els provocadors de *Lo Marfull* en raó d'una bona amistat personal i política que durà tota la vida.

En essència no es tractava de produir directament molèsties a ningú, sinó d'evitar precisament molèsties més grosses i anunciades.

Els fonaments i les motivacions veritables de la creació de tal periòdic satíric són unes altres i crec, sincerament, que justificades, car els primers i feridors trets es van disparar potser una mica a la lleugera, sense mesurar conseqüències, des de les planes de *El Eco de Valls*. És molt natural que els agredits es volguessin defensar i, en no disposar, com els seus adversaris, de cap full imprès per a fer-ho, el van crear en forma gens ortodoxa. Cal admetre que podien i havien d'obrar amb més elegància d'expressió i no pas en pla tan barroer. Les bones maneres, signe de distinció espiritual, no són incompatibles amb una forta i adequada defensa, que la història sempre valorarà amb singular delicadesa.

En el fons, la sortida de *Lo Marfull* no fou res més que l'explosió pública, impetuosa i brutal, sense pal·liatius, d'un estat latent de divisions i de violències que la política local d'aquella època anava incubant amb un treball subterrani, el primer resultat del qual fou enemistar amb rudesia una colla d'amics que, abans, havien laborat junts, amb sanes i positives intencions, a *La Patria Catalana*, realitzant una bona tasca que convertí la Revista en una de les millors de la seva època, i ara alguns d'ells no es podien ni veure. Arribaren a odiar-se a tal extrem que s'haurien tret els fetges.

Amb aquest ambient tan carregat de malvolences, però ben preparat des de l'ombra, tal vegada sense que els propulsors arribessin a sospesar prou bé la manobra, vistos els resultats i les insolències que va promoure la sortida de *Lo Marfull*, potser s'hi haurien pensat una mica a inflar el gos, car els directament al·ludits ni eren mancs ni disposats a sofrir escomeses.

Concretant els fets esdevinguts, la sortida de *Lo Marfull*, la provocà la *Carta a Pepe* publicada a *El Eco de Valls*, document molt irònic, relativament correcte d'exposició externa i perfilada de contorns, però en el seu fons tan insidiosa i molesta com les bravates del periòdic satíric. Tot el contingut és ple de personalismes greus i aptes per a produir irritació i, a la vegada, buit de veritables ideologies en forma que, valorant intencions i mals arts, tots es podien tractar de tu.

Referències molt velles, recollides, al seu temps, de gent de l'època i àdhuc d'algun dels mateixos actors, ens diuen que els propulsors de *Lo Marfull*, tenint-lo preparat arran de la publicació de la *Carta a Pepe*, van dubtar de llençar-lo al carrer conscients com eren de l'aldarull que mourien i confiats que l'agressió de *El Eco* no tindria continuïtat. Però surt al cap d'uns dies la carta a *Ramon* amb l'amenaça concreta d'escriure'n una altra, i això fou el botafoc que incendià la metxa. Ja ningú no es podia aguantar i apareix *Lo Marfull* picant fort i de valent. Per a precisar més i donar certa validesa a tal versió, cal anotar que la carta de *Sancho* veia llum el 20

LO MARFULL

SETMANARI POPULAR

ADMINISTRACIÓ

Arrabal de S. Antoni
N.º 8., pis segon.

Valls 12 de Juliol de 1884.

NO S' ADMETEN SUSCRIPCIONS

En cada número
2 cuartels.

NOSTRES PROPÓSITS.

El títol d' aquest setmanari, es bastant significatiu, y esal inútil explicarlos; no obstant com es costum al aparèixer algún periódich á la estadia de la premsa (á la que saludém,) dir alguna cosa sobre lo que será objecte preferent de s' atenció, vaig á cumplir ab lo tribut consuetudinari perquè no digan que volém establir innovació aprop d' aquést particular.

Lector, sia qui vulguis lo qui llageixis aquest papé y que professis las opinions que vulguis, tampoch nos importa res, porque nosaltres respectem totes las idees, mentre ellas vagin con losas en lo terreno de la legalitat. La sola idea que nos induce á publicar lo següent periódich no es altre que el de combatre el corollari que rosega las entranyas de la societat actual. Y un dels enemics mes poderosos es la premsa, de mala fé, que ab lo prelest de fomentá la cosa pública se fica en lo terreno vedat y trau á rolluir las escenas intimas de la vida, que sols poden estar mentadas en lo interior de la llar.

La cuestió d' aquets paperots, no es discutir idees, ni el promóuer pensaments

que tingan l' objecte de fomentat y propagar l' amor á la patria y á la familia, no; lo seu ideal es l' ambició, y esclatar tots los puestos principals d' una localitat determinada y viurer á espensas d' ella, enganyant miserablement al pobre poble que treballa per guanyar las caixaladas ab lo suó del seu front.

Las personas de totes classes, per una llei indeleble, están obligadas á sabé distinguir lo bon del mal y á traure del principi als que van errats. Pron condescendent ha estat lo poble de Valls al aguantar las beladronadas de ciertas nulitats que tractavan de apoderarse de tots los canechs importants de la Ciutat, á forsa de fer maldecóuer las personas de mes valia de la mateixa.

Es precis, donchs, per extirpar aquest mal, y ja que estém en plena canícula, que such LO MARFULL que está desilijós de picar á tothom que li sembli bé y que per las seuas circunstances sigui acroedor á la fíbula, que la donará sense compació ni atenció de cap classe. Y porque pugui volatejá ab mes llibertat y sentá los seus reals allí ahont mes li acomodi per distráuer ab la seua armoniosa música y recrear ab sa dolça picada, pres-

d'abril de 1884, la de *Felix* el 6 de juliol i *Lo Marfull* va aparèixer el 12 d'aquest darrer mes, sense subscriptors, que no en tenia ni en volia, a fi de poder obrar amb absoluta llibertat. Cal fer observar que, llavors, a Valls no es publicava cap altre periòdic que *El Eco de Valls* i els adversaris atacats no disposaven de cap full imprès per a defensar-se. Per aquesta circumstància, l'equip de *El Eco de Valls* va creure jugar amb la possibilitat que les cartes passarien amb el camp lliure, sense cap reacció. Llavors la política de capelleta estava plena de rareses i, des d'aquest lloc, que podien creure de privilegi, es disparà la ballesta comptant amb el silenci del contrari. *Sancho* era el pseudònim de Ramon Homs i Moncusí i en el de *Felix* hi ha dues opinions: uns deien que l'autor era el mateix Ramon Homs i d'altres l'atribuïen a Ramon Ballester i Semis, diferències d'opinió que han restat enlaire. No crec que això tingui avui cap interès, però si en té, els entesos en qüestió d'estils són els qui ho poden dilucidar. *Pepe* era Josep Cabestany i Hernández, llavors alcalde de Valls i Cap Local del partit liberal, que en aquell moment manipulava el Municipi. Amb la indicació *A Ramon* disparaven contra Ramon Martí d'Alcover, farmacèutic, resident a Valls, on, a la Plaça de l'Oli, tenia la farmàcia, i regidor del nostre Ajuntament, afiliat al partit de *Pepe*. Ací va el contingut de totes dues cartes, esca del pecat de tot l'enrenou:

«Carta a Pepe

Mi querido Pepe: Con cuanta satisfacción he recibido noticias de que estas disfrutando de una salud a prueba de epidemias y bruscos cambios primaverales no es para decirlos; ni puede trasladarse al papel la sorpresa que me ha causado tu resolución de no seguir preso entre las empapeladas paredes de tu bufete sin darte punto de distracción saliendo al aire libre para disfrutar la amenidad de los campos, los murmullos de las fuentes y las auras, la música alegre de los alados trovadores, la vida hermosa de apacible primavera.

Ya me lo han contado todo, todo; y yo aplaudo tu resolución a cuatro manos, que son de cuantas podemos disponer entre mi esposa y este tu admirador. Así se goza del mundo, amigo Pepe, corriendo de acá para allá sin perder pizca del buen humor, resolviéndolo todo a tu antojo y procurándote emociones nuevas. Siempre he creído que llegarías a hombre de mando y de historia digna de escribirse en mármoles y bronces, porque eres de ánimo resuelto y varonil y como dijo el otro *fortuna juvat audaces*. A ti si que no te diran metes la gente a bordo y te quedas en la tierra; pues te has embarcado con ella en la nave municipal para recorrer los procelosos mares de la política y hacer escala donde convenga.

Dios te libre de naufragio y de malas lenguas. Quiero decir que mi deseo es que no solamente seas buen piloto, sino que por tal te propone la fama a son de trompetero, como suelen aquí publicarse los bandos de buen gobierno y policia.

Fija los ojos en quien eres, procurando conocerte a tí mismo y de este conocimiento apreciaras en mas tu dignidad y no querras exponerte a ser blanco de la murmuración maliciosa.

No hagas gala de pretencioso y de sabio, porque si yerras ninguno se pondrá a correrte, y si aciertas será mas apreciada tu resolución por suponer has puesto en ella el mayor cuidado.

Recuerda muy mucho los consejos que así en lo concerniente al buen gobierno de la insula como en lo referente al trato de su persona recibió mi tocayo Sancho de letra y mano de su amo y señor D. Quijote de la Mancha al partir para la Insula Barataria a donde le llevaron sus pecados y en donde hicieron purgarse los a fuerza de ayunos y andar molido.

Bien se, querido Pepe, que no eres tú salido del humilde linaje de mi buen Panza, ni guardador de puercos has sido en tu edad primera, aun cuando despues ya hambrecillo anduviste como él de gansos en compañía; mas tampoco eres de sangre azul, y en la practica de la virtud has de acreditar conservar tu ilustre abolengo.

Pláceme sobremanera que en lo religioso hayas seguido la senda de tus mayores asistiendo a las procesiones y solemnidades de Iglesia en Semana Santa, cayéndome la baba de puro gozo al leer que te acompañaba, aunque en el fatídico número trece, la dotación de la nave cuyo gobierno se te ha confiado; pero no me ha complacido menos saber la solicitud con que atiendes a todo lo referente a urbana policia resucitando aquellas avechuchas ordenanzas municipales

cuyo cumplimiento te proporcionará ocasión excelente de saber como anda al pago de multas el bolsillo de tus administrados.

Gran idea has tenido al recordar al vecindario de esa morigerada ciudad que debe regar y barrer las calles todos los días, para que su limpieza de idea de la buena administración municipal; pero mejor sería (y no desconfío verlo a su tiempo), que, si te faltan plazas para colocar algunos de tus favorecedores, creases una brigada de barrenderos, los cuales cuidarían también del riego empleando las aguas que para el abasto público ha de traerlos aquel perinclito concejal perteneciente al honroso gremio que hace la fiesta por los días de tu santo Patrón.

Con la prohibición de arrojar a la vía pública aguas limpias o sucias habrás quitado de la ciudad todos los canalones; de lo contrario no me explico como se las van a componer esos vecinos el día que a las nubes les de la gana de aligerar su carga al pasar por el Zenit; aunque tal vez habrás descubierto medio para que no llueva sobre la ciudad, de la misma manera que otros no tan listos como tu lo descubrieron para levantar muertos de las tumbas y hacer depositar sus votos en la urna electoral, de esta suerte convertida en funeraria.

Aquello de repartir bolas venenosas a los perros que discurren por las calles será tan bueno como quieras; pero se me figura has de hallar oposición por parte de los mismos que te apoyan, porque según opinión que no es mía, hay muchos que pertenecen a la sociedad protectora de los animales.

Lo que merece el parabien, es el prohibir sacar los estercoles durante las horas del día, porque así los labradores podran trabajar por la noche y el vecindario dormirá mas sosegadamente con el traqueteo de las carretas. Es un gran beneficio que se hace a la clase agrícola, y de pretender que lo acepten a toda costa, no me admiraría ver tu efigie en las nuevas anganillas que para llevar procesionalmente a su Patron ha mandado hacer el gremio. Y sobretodo, la absoluta prohibición de encharcar las aguas para recoger el limo o fango merecerá el mas cumplido acatamiento por parte de los molinos próximos a la població.

Lo de llevar al paso todas las caballerías que circulan por la ciudad, me ha parecido muy apropiado, porque eso de ir aprisa solo es propio de chiquillos atolondrados y de poblaciones que cuentan el tiempo por minutos; y en esa cabalmente lo que sobra es tiempo para todo.

También me ha merecido inmejorable no dejar embarazar las aceras ni las calles, pues siendo tantos y tan espaciosos los edificios de esa localidad, cabe en ellos todo lo que en las aceras se ponía y los carros que en la calle estorbaban, y todavía sobra espacio para que los herreros, toneleros, alpagateros y todos los acabados en *eros* puedan practicar al fuego las diversas operaciones que hasta ahora venian efectuando en medio de la calle sin riesgo de incendios.

Ya se que con todo y haber concejales que esto de hacer cumplir *ad pedem litere* las ordenanzas municipales no se debería tomar tan a pecho porque la manera de ser de una población y sus necesidades no se cambian en un momento sino a vuelta de muchos años y paulatinas innovaciones, te desentienes de ello y echas el muerto a quien las hizo aplicando multas y mas multas a quien falta a su observancia, pero debo advertirte que ese rigorismo no se aviene con la protección que todo administrador debe procurar a sus administrados y que bastante esquilados estan los contribuyentes para pagar multas. Mira, Pepe, yo no entiendo por que te has metido en ese atoladero, aunque abrigo la esperanza de entenderlo algun día mas si quieres cazar algo no lo hagas como el niño de la fábula que al ver saltar del nido cinco gorriones echaba a correr de así para allá queriéndoles coger todos a la vez, hasta que un viejo le advirtió que para cogerlos todos era preciso empezar por uno. Dejate tu tambien de querer abarcarlo todo, empieza por corregir los mayores abusos y luego prosigue atajándolos uno por uno hasta meterlos en puño, que ya sabes el refran quien mucho abarca poco aprieta, y mas vale maña que fuerza, y quien se mete a redentor muere en la cruz, y nadie puede decir de esta agua no beberé. Y al buen entendedor pocas palabras, que a buen callar llaman.

Sancho»

* * *

«A Ramon

Alcover, 28 de Junio de 1884.

Querido Ramon: ¡Cuan cierto es el adagio que dice «Nadie es profeta en su patria»!

Si tú no te hubieses salido de esta villa, lejos estarías por cierto, no diré de ser profeta por-

que ahora no se usan, sino de llegar a empuñar la vara que en esa ciudad lucen ahora los Tenientes de Alcalde.

Tus compañeros de infancia, entre los que tengo el orgullo de contarme, no sabemos ocuparnos de otra cosa que de tu rápido encumbramiento, y toda la villa que te vio nacer se siente satisfecha por haber dado a la patria un hijo de tus cualidades, como envanecida se muestra Florencia de su Alighieri y Antequera con su Romero Robledo.

Figurate tu lo que perdía el mundo civilizado y sobre todo esa ciudad que te abrió sus brazos, si hubieses persistido en los instintos selváticos que de niño apuntabas! Por fortuna Dios te iluminó y enprendiste el estudio de las ciencias, merced a lo cual hoy entre las lumbreras del Municipio de una respetable ciudad brillas refulgente, eclipsando a muchos otros que como tú se sientan en los escaños del Común.

Cuando en esta supimos que el pueblo en masa te aclamaba para concejal, y nos enteramos de que en esa Sociedad llamada «Círculo Español» ofrecías dos mil pesetas al que te librase de tal cargo, llegamos a temer que de esas personas que todo lo sujetan al sórdido interés aceptara tu propuesta, aun a trueque de que la administración de esa ciudad experimentara el retraso que faltándole tu valioso apoyo debía necesariamente sufrir.

Por fortuna la Providencia, sabía en todo, no consintió que tal aconteciera. Las mezquinas pasiones no prosperan nunca!

Apenas enterado de tu toma de posesión, fuimos gozosos a esa, tus mas íntimos amigos, con el afán de felicitarte, pero bien lo recordamos, era el Domingo de Ramos (circunstancias que anuló nuestra dicha) y estabas en la procesión, y por mas que nuestro cariño nos llevó a verte al salir la ceremonia, luego en dos puntos del tránsito, y por fin al regreso en la misma parroquia, y en todas partes te anunciamos nuestra presencia por medio de toses y agitación de los respectivos pañuelos, no reparaste en nosotros, cosa que nos pareció lo mas natural, porque una autoridad ha de guardar en todo y especialmente en actos oficiales, la grave gravedad que demostrabas, y que nos llenó de satisfacción. Y esto que entonces no llevabas como ahora la vara nueva!

Tu gravedad, tu presencia y tu arrogante continente y sobre todo... tu contenido, fueron para nosotros un buen agüero y no equivocamos los pronósticos favorables que de ti hicimos, regresando a pié aquella misma noche al pueblo.

Hemos seguido con afán tu campaña administrativa, y aplaudimos tu iniciativa que dió al traste con el proyecto de aguas de ese perinclito que ahí teneis; pero lo que nos entusiasmó hasta el paroxismo fue tu ingenio, claro talento prueba palmaria de consecuencia, al ver que a los dos días volvías sobre tu acuerdo levantando del polvo y convirtiéndote en defensor del mismo proyecto que derribaras.

Así, Ramón, así, así es como se dan inequivocas muestras de hombre entero, porque ya sabes que como dice la máxima «De sabios es mudar de consejo», por lo tanto, aunque otros méritos no atesorarás, tienes asegurada y te autorizo para adjudicarte patente de sapientísimo, pues mas mudado de lo que quedó de tu consejo, no puede ser. Y no te esfuerces en ocultar tu valía, porque entre amigos no caben modestias; otra cosa sería si de nuestras íntimas impresiones debiera enterarse el público. Harto penetrado estas en cuanto y cuanto vales.

Nos cae la baba cada vez que nuestros convecinos que van al mercado de esa, nos dicen que te han visto con las balanzas y pesas contrastar y comprobar los artículos de comer que llevan las criadas en sus cestas. Ajajá! Moralidad, sobre todo moralidad y duro con los que a ella faltan!

Nos place mucho tambien saber que para tus comprobaciones te vales de las pesas antiguas, porque la repugnancia del vecindario en adoptar las del sistema decimal, es así respetada. De modo que te conquistaste una corona aplicando la multa a tu cofrade que por usar pesas decimales, al comprobarle el peso con las antiguas notaste que habia equivocado la equivalencia.

Sigue como ahora, que si se quejan los vallenses será por puro vicio, porque yo no diré que con los vuelos que has tomado llegues a ser un Metternich ni un Washignton, esso no, pero por allí has de llegar si no cejas en tu propósito.

Otro dia te escribiré mas extensamente, solo por tener el gusto de prodigarte aplausos.

Entretanto acredita la patria y mira si destierras el adagio catalan tan en boga en esa ciudad «De Alcové, res de bò no en vé...»

Y quien sabe; secundado por la admosfera que en tu favor podemos hacer los que te profesamos fina voluntad, a veces se logra que a uno le erijan en vida una estatua.

Mira Victor Hugo!

Permítame que hasta con la vara, te abrace tu amigo.

Felix»

Després de conèixer el contingut prou molest de totes dues cartes i l'ordre seguit en la seva publicació i el desenvolupament de tots els textos punyents de debò, és fàcil deduir i arribar a conclusions ben clares sense descartar un lleuger punt d'innocència.

Si la *Carta a Pepe* de Sancho, producte de rancúnies i de ressentiments locals no s'hagués publicat, tampoc no hauria sortit la dirigida *A Ramon* per Felix, car totes dues van estretament lligades, l'orientació dels textos és idèntica i porten el mateix segell que respon a un pla preconcebut que resultà fallit. La carta *A Ramon*, però, demostra una gran dosi d'innocència o de badoqueria i a la vegada mala fe, tot en el sentit de creure o confiar en el silenci absolut dels atacats.

Si la *Carta a Pepe* no hagués vist llum, és lògica l'afirmació que, per manca de la motivació adequada, *Lo Marfull* no hauria sortit a *picar*. Cal considerar que, sense la publicació del periòdic satíric i amb el camp lliure del tot, les cartes haurien continuat tan fines d'expressió com es vulgui, però enfadoses a tot gas. *Felix* ho diu d'una manera ben clara i *Sancho*, encara que tots dos puguin ser una mateixa persona, és de creure que no s'hauria engolit les partícules àcides que retenia al pap. Perdut el fre, tota suposició, per cruent que esdevingui, resulta vàlida. Dins l'ambient enrarit que llavors es vivia, les missives que podien venir, és raonable que per més ben escrites que es presentessin, devien portar, com les publicades, més verí del que semblava, amb moltes possibilitats –això és opinió dels prohoms de l'època– de fer incursions a llocs privats de l'un costat o de l'altre, i tal hipòtesi calia evitar-la.

Parlant amb gent que va viure més de prop els esdeveniments i les excentricitats d'aquell temps, les quals per no res prenien caires violents, he tingut sempre el convenciment que els impulsors de *Lo Marfull* van planejar bé l'ofensiva per a tallar d'arrel la publicació de nous documents, els quals no és aventurat suposar que podien posar les coses en una situació incòmoda i perillosa. El procediment era un bon tros atrevit i de llenguatge groller, però, pels resultats obtinguts, es veu que ho van endevinar. El setmanari era repulsiu, desagradable; féu molt de xipoller i de faisó francament barroera, però és ben evident que va ficar la por al cos de l'adversari i, per contracop, evità escàndols majors i continuats. Malgrat la insinuació de *Fèlix*, les cartes es van acabar en sec. *Lo Marfull* havia guanyat la partida.

En aquest punt, el lector ha de creure que no pretenc, ni de molt, defensar la publicació de *Lo Marfull* ni el seu contingut. No m'han agradat mai les violències i les fugides de to de cap mena. Cal obrar sempre amb elegància espiritual i perfecte sentit de responsabilitat. Però en el cas present, tampoc no es pot condemnar en bloc tal setmanari, escudant-se en la seva toixarrudesa. En certa manera, mal que a tots ens pesi el procedir de *Lo Marfull*, esdevingué una bona medicina de resultats, de moment, ben saludables. Impedí amb rapidesa llicències pitjors de les que ocasionaren el mal. Cal considerar també, que els atacs i les grolleries anaven dirigits i feren solament un sector molt reduït de persones, com eren els redactors de *El Eco de Valls* i algun dels seus recolzadors. Mentre aquests senyors s'indignaven i *Lo Marfull* se'ls indigestava, el públic, a qui no li anava ni li venia res, reia de bona gana, i amb el mal gust dels acudits, es divertia. Tampoc el públic que veia o llegia el setmanari

no era nombrós, puix que ja he dit que no tenia ni volia subscriptors i, llavors, els lectors eren molt escassos. Llegir era un luxe d'home ric i encara ben restringit. Ara es llegeix poc, llavors encara menys.

La literatura de *Lo Marfull* era barroera de debò, com es veurà més avall en alguns textos per mostra, que reproduceixo. En aquella època i molts anys després no existia cap casa important ni cap individu important que no fossin coneguts més pel renom que per la seva pròpia identitat. D'aquell defecte incivil, avui sortosament gairebé desaparegut del tot, *Lo Marfull* en va fer ús i abús en grau superlatiu. *El Legó* era el renom amb què distingia *El Eco de Valls*. Al núm. 3 s'hi llegeix una llarga llista d'aquesta especialitat. Els senyors Eusebi Oller i Garriga, Ramon Ballesster i Semis, Ramon Homs i Moncusí, Ignasi Ferrés i Solé, Hermenegild Roca i Roca, Antoni Massó i Llor, Joan Cartañà i Dalmau, Laureà Figuerola i Domingo, eren designats respectivament don Cebàs, àlies la Víctima; donya Pega, àlies Manxiula; donya Sancha, àlies la Quaresma; don Tanasi, àlies lo Guitarré; don Quildo, àlies lo poeta Ginebre; don Antonet, àlies lo Ganso; Joan de la Carbassa Gran; don Horianno, àlies el pequeño Bismark. La majoria figuraven com a redactors de *El Eco*. Encara corrien altres renoms com El diputat Si i No; lo Guerxo de la ratera; Tinya; Lo gosset d'aigua den Tinya; Morralles; Lo diputat Doneta, i algun altre, la veritable identitat dels quals desconec completament.

Dins de les seves blasmables burles constants, *Lo Marfull*, per damunt de tot no fou altra cosa que un producte natural de l'època que llavors aquí es vivia, plagada de males arts i de personalitats brutals que dominaven l'ambient i es descobrien no sols en els fulls impresos, sinó en el parlar diari i en les converses i tertúlies de cafè, sense un ideal que perseguís el millorament de la societat i els seus atributs. En l'ordre periodístic local del moment que es comenta, si els uns, en una posició ben estudiada y finalitat concreta provocada, s'expressaven de manera viva i àdhuc descarada, sense embuts ni miraments, ferint susceptibilitats a dojo, els altres feien el mateix però amb una dosi de vaselina, de la qual més endavant, quan en altres comportos socials els va convenir, també en van prescindir sense cap escrúpol ni atenuant en les mateixes planes de *El Eco de Valls*. Però llavors aquest periòdic ja no era sol i podia tenir rèplica.

Podem concloure dient que, quan convenia als seus fins, els uns i els altres eren iguals. Tot desaprovant durament, sense contemplacions ni febleses les grolleries i tota mena de violències i d'expressions de doble intenció, de tot el qual mai no he estat partidari, la responsabilitat directa de la sortida de *Lo Marfull* i la seva actuació que tants anys ha anat en doina amb un concepte equivocat, no es pot atribuir a un afany deliberat de mortificar persones, com indiquen els comentaris que s'han vingut fent, sinó que la principal o major feblesa correspon exclusivament als dirigents i als recolzadors de *El Eco de Valls* que són els qui van aixecar la llebre sense mesurar abans les conseqüències.

Les personalitats, molt ben vistes a Valls, que integraven la redacció i la publicació de *Lo Marfull*, eren Ramon Roca i Sans, poeta i periodista; Francesc Martí i Dalmau, industrial i periodista; Ramon Martí, farmacèutic, fill d'Alcover i regidor de l'Ajuntament de Valls; Ramon Peris i Moretó, procurador dels Tribunals; Francisco Rodon i Figueras, metge, i Joan Arnat i Farrera, advocat i més tard Magistrat. L'inspirador del periòdic era el polític local Josep Cabestany i Hernández, adversari del grup de *El Eco*. De les velles notes que conservo, es dedueix que els qui van portar el pes de la publicació són els tres primers, puix que eren els més inclinats i aptes per a la brega periodística. Els altres no se'ls indica per a res, i segurament que mai no van escriure una sola ratlla destinada a ser publicada a *Lo Marfull*. Però amb els

LO MARFULL

SETMANARI POPULAR

ADMINISTRACIÓ

Carrer den Gavarró
N.º 22, pís segon.

Valls 6 de Setembre de 1884.

NO S' ADMETEN SUSCRIPCIONS

Un número
2 cuartos.

LA FARTÓ Y 'L DESENGANY.

— ¡Ola! D' ahont surís, Duch de Vallmoll, Camallé de capa y barba, etc. etc.?

— ¡D' ahont vols que surti, Sr. dels Eacs D' aquestos monts de Déu, buscán, regirán y prometén, per véurer si trobava una credencial com la que tinch are, pero com me giren las espallias, venia á véure á V., perquè m' ajudés á soportar carga tan penosa.

— Jo 't diré, Criatura, per aquesta vegada has fet tart. Jo, ai que no sigui sino per agraïment, tinch de protegir al fill de la casa ahont m' atipán y 'm tractan com á *corpo di cardenali*.

— Bé, Sr. dels Eacs, aixó no es motiu per despreciarme. ¡No se 'n recorda que V. ha vingut á atracarse en tots los batells que se han fet á casa?

— Sí, m' en recordo; pero aquí me han obsequiat mes, y, per lo tant, á mes menjá... mes agraïment. Tu no saps lo molt bé que m' han tractat, y valg á explicarho.

No contents ab la música de la familia, (ni ab los brams den Murrallas ni ab los del célebre Manxiula), van contractá una murga de cegos y tolas las nits ejecutavan

grans esquellotadas que feyan la meua delicia y la dels concurrents.

Un dia varen portarme á fer una casseria á la heretat den Pep.

Entre cassadors y cassadoras eram 45. Alló t' haguere agradat, Duch. La pitansa va anar molt bé, pero la caza mal. Unicament, y á pesar de ser un terreno vedat, varem matar un conill, ab lo qual se va fer lo miracle dels 5 peixos.

— ¡Caramba! ¿No era pas de guix?

— Cá, home, ca, los de guix no 'ls mato, sino que 'ls conservó, perquè m' han donat tota l' importància que hi tingut. Com te deya, donchs, sols varem matarne un, degut, tel volta, á que lo propietari del terreno va fer sortir á la nit avans los seus mossos á espantarlos, per que no poguessim matarne cap. Res, es un home molt galant y generós.

En quant á la menjadora es casi tan bona aquí com la que tenia á Madrid, allavors que feya de Director de *la curanderos*. Pollastres, conills, perdus y alguns peixos, es el nostre pa de cada dia. Y no 't creguis *camallé de la barba etc. etc.* que aixó vaigi ab escassés, no, se 'n consuman tants que, á la plassa de Valls, se cotisava la faram á preus fabulosos, é impossibilitava als jornalers de

seus noms i amb el seu ajut sincer contribuïren a fer viable la publicació del setmanari i, sobretot, a l'hora de pagar les despeses ocasionades per l'edició. Ja he dit i repetit que no existien subscriptors i algú havia de pagar el cost dels pocs números que van sortir.

Tots aquests senyors de *Lo Marfull*, eren gent de la màxima responsabilitat i solvència en tots els ordres, benvistos a tot arreu abans i després de les facècies que he comentat –també ho eren els altres, naturalment– i en cap moment en forma deliberada, ni era la seva intenció causar molèsties a determinades personalitats, ni passar per ingeniosos. El renom Pere Pega aplicat a Ramon Ballester i Semis, que durà molts anys, no era d'invenció marfullesca, sinó que, segons les informacions rebudes, tenia una llarga tradició familiar. El seu objectiu era un altre que, al capdavant, donà bon resultat, per tal com fou una medicina que enmig de la seva rudesia i excentricitat, contribuï a retornar la bona salut, la qual prou falta feia a tots plegats. Els redactors i els recolzadors de *Lo Marfull* van posar ben clar tenir prou talent, cordura i bon ull clínic per no allargar més el braç que la màniga i plegar veles tot seguit d'haver ensenyat les dents a l'adversari i posar, a la seva manera, els punts sobre les is, tallant així, en sec, la continuïtat de les missives insidioses publicades a *El Eco de Valls*, continuïtat que ja havia anunciat aquest periòdic amb més innocència que certera visió, les quals, vist el tarannà de les dues primeres, podien derivar per viaranyes més perillosos dels coneguts fins llavors. Les passions polítiques, com -va ocórrer anys després, podien induir a mals averanys no sols entre els promotors, sinó contra la ciutat mateixa. *Lo Marfull* fou qualificat com a periòdic exprofès d'escàndol i això no és cert com he tractat de demostrar, sense aprovar la seva evident vulgaritat, en el transcurs d'aquesta senzilla anàlisi. Però si algú encara estés enderiat que realment ho fos, que consideri sense reserves que la publicació del setmanari satíric fou oportuna i beneficiosa, en el sentit que evità un escàndol molt més gros i tal vegada més punyent, el qual acabo d'escriure que ja s'havia anunciat, o almenys deixat entendre. Alguna duresa sí que *Lo Marfull* l'hauria poguda suprimir o publicar amb més discreció, però això té una importància accidental molt relativa i, sobretot, contemplada a llarga distància.

En interès del lector i tal vegada de la petita història, crec convenient que, en aquest reportatge, hi figuri un tast de la literatura marfullesca, la qual enmig de les grolleres ironies potser adequades a les ofenses rebudes, no deixa de tenir la seva substància anecdòtica.

Tot el text general de *Lo Marfull* consisteix en ridiculitzar constantment els homes que s'aixoplugaven sota el paraigua de *El Eco de Valls*, car d'allí havien sortit les primeres escopetades intencionadament feridores, i això es feia a través de llargs articles o de notes curtes que sortien a la secció *Fiblaides* i altres llocs del setmanari.

Després d'haver llegit abans l'article de presentació «Nostres propòsits» prou il·lustratiu de la pedregada que vindria, ací van algunes mostres:

Número 3

«Després que D. Joan de la Carbassa Gran va acabar la carrera, vingué al poble amb el cap ple de fums i donant-se moltes infules de savi. Sempre anava sol i deia poques paraules, perquè tenia present aquell adagi de que en boca tancada no hi entren mosques.- Veus aquí que un dia es passejava per amunt i avall de l'entrada de la masia i de tant en tant es parava a contemplar una rajola que hi havia al sostre i que tenia impreses unes potades de gallina. Son oncle que se l'estava observant des de fora no atinava qual era la cosa que li cridava l'atenció i li digué –Joan, ¿de que t'admires?. –iHome! d'aquesta rajola que hi ha al trespòl i que té impreses unes potades de gallina. La veritat no se com s'hi havia pogut passejar de cap per avall –iCap de bou! li digué son oncle.– ¿I tot això has après després de tans anys que estudies? Digas als mestres

que et tórmin els quartos, perquè t'han enganyat miserablement.- Des de llavors que no ha pogut veure més al seu oncle»

«Dilluns per la tarda es reuniren en Consell Sancho, Horiano i D. Joan per a veure quina conducta devien seguir respecte *Lo Marfull*. Es pronunciaren *discursos* que ells mateixos s'apludien i per fi quedà la cosa el mateix que abans de començar la sessió.- Però ilumbreras del segle! que no ho sabeu que el consell de tres no val res».

«Els infeliços comedians de la companyia bufa del «Lego» no han pogut encara saber qui son els qui escriuen al Marfull. Vaja, està vist, aquells desgraciats(...)ni son bons per gossos perdiguers».

«P. Pega recull firmes perquè no treguin les olles i tupins que l'Ajuntament fusionista va emprar.»

Número 5

«Per mostra un botó. - D. Joan de la Carbassa Gran ens ha enviat una comunicació que copiada al peu de la lletra diu així: "Señor director de *Lo Marfull*: Muy Sr. mio: - Desearia que en el periodico que V. dirige se astubiera de ocuparse de mi humilde persona, porque yo soy una persona que no me meto con nadie. Pero si despues del abiso que le doy continua ridiculizandome como asta ahora lo ha echo le juro que sabrá quien soy yo".- Y després de tot això només falta que agafi un sobre de canya i digui:

Al secà de Ortega voy
donde probaros espero
que Joan es un borrico
pero un borrico guerrero»

«Horiano Bey ha sigut tret del partit Esquerrà. A qualsevol que li passés això es moriria de vergonya però ell ¡¡a!...ho rep amb frescura, i dient cap a un altre partit falta gent ja ho te arreglat».

«El paperot de l'enveja nomenat "El Lego" no es descuida cap dia de dir que es *l'Eco* de l'opinió pública.- Això ens recorda a l'infeliç *Set Testes* que vol passar per ric perquè ell ho diu.- Està vist; en aquest món qui no s'accontenta es perquè no vol.

«Horirano Bey ha rebut com a regalo dels seus amics polítics, un gran panell de campanà ficat dintre d'un estoig forrat de pell de rata».

Número 6

«Joan de la Carbassa Gran pensa fer-se frare de la Trapa»

«*Lo Marfull* coneix un diputat provincial i advocat per mes senyes que per si sol no sap conèixer si un article o carta inserta en un periòdic es o no denunciabile.- Vamos, som en un temps que de qualsevol cosa se'n fa un diputat.- El militar de "La Careta Verde" en lloc d'admirar-se de que Taleyon sigui brigadier, podrà exclamar: *¡Diputado Tanacio! ¡¡Horrible!! ¡¡¡Buenos andan los tiempos!!!*»

«Colocació.- Es necessita un punxó i que sigui desconegut dels redactors de *Lo Marfull* i que estigui dispostat a tot. La paga serà proporcionada segons el treball que faci.- Per a més informes dirigir-se a Horiano Bey o al Be del Poble».

«Don Horiano Bey ha rebut un anonim i es calcula que fou escrit per ell mateix».

«La Quaresma està rebent moltíssimes felicitacions de l'interior d'Àfrica sobre els *sueños* a don Pepito publicats en "El Lego" de dimecres passat».

«S'ha concedit llibre de gastos a D. Sebas, alias la Victima, la dreu dels Desenganys».

«El director de "El Lego" i el sapientíssim Manxiula estant escrivint un tractat de literatura que deixarà molt enrera el de Milà i Fontanals».

«Es dona com a cert el convenciment del Be del Poble, Tanasi i Victima de que P. Pega els ha fet ballar el *zapateado* enfarigant-los en les aigües brutes de "El Legó".

«En Vinya ha tractat de comprar-nos amb la condició que no ens ocupem mes d'ell».

«Des d'avui fins al 14 de setembre inclúsiu hi haurà funció de *titeres* en el Bosc de "Les Farses".— Els intermedis seran amenitzats pel guitarrista Tanasi.— Nota: Es donarà entrada i aiguardents a tothom que tingui vot i es comprometi a donar-lo pel fill de la casa en les pròximes eleccions provincials».

Número 7

«Un dia de la setmana passada es passejaven quatre o cinc persones pel Pati; al poc rato comparegué per ajuntar-s'hi l'última expressió de les matemàtiques o sigui o sigui l'Antonet de les Gansaries. Com en la reunió per lo menos hi havia tres que simpatitzaven amb les ides del Marfull l'Antonet s'ho feu venir tan bé que, a les dues paraules, ipa! surt a relleuir la qüestió palpitant. Jo, que m'estava quiet en un dels arbres, així que sento que el meu nom anava de boca en boca, baixo quietament i em col·loco damunt del sombrero del Gansó. ¡Podeu comptar si en vaig sentir de ximpleries i coses buides de sentit comú! Però el que em va fer més gràcia és quan l'Antonet digué: —Jo respecto el Sr. Alcalde, però ell també se'm té de llevar el sombrero així que em trobi, perquè jo soc tot un catedràtic de matemàtiques i les ciències són més que les lletres.— (¡Pedante!) Al sentir això no vaig pogué menys que fer-li una carícia; així que sent el fi-bló va per aplastar-me, pero jo que no soc tan tanoca com ell, m'escapo, i el pobre es donà tal bofetada, que els pardals dels arbres del Pati fugiren del soroll. —¡Pobres legos! són tan desgraciats que fins quan volen fer mal al Marfull es castiguen ells mateixos».

«Escolti quatre paraules senyor Be del Poble. No hi ha res que faci mes tonto que volguer parlar de política i de religió un home que ni sisquiera sap parlar en català. Un home que no ha saludat la física, ni la història, ni la geografia, ni la pirotècnica, ni la tauromàquia, ni la culinària ¡Home! cregui al que li vol bé, aprengui de callà que molts burros conec jo que callant semblen savis».

«En la festassa que hi hagué diumenge passat en el Bosc de "Les Farses" donava bo de veure a Manxiula fent de Marigó, vestit amb una camisa de garbonà i el xicot de la casa en Tanasi iniciant els imaas! cada cop que es disparava un coet amb llums de colors.— Hi havia tots els alabarders reunits menys l'Antonet que ho va fer amb segona intenció:

D. Antonet ets un gansó
i un gansó de mala llei:
no anares al Bosc diumenge
per no pagar cap coet»

«Amb motiu de l'entrada d'Horiano Bey al partit X. Sagasta s'ha fet una gran romescada al Bosc, pronunciant-se calorosos brindis. En Tinya i els seus amics no hi han volgut assistir. Es creuen definitivament rompudes les relacions entre Torristes i Castelleristes.»

Com es pot veure, l'especialitat de més relleu de *Lo Marfull* era la dels renoms que amb ironia i més o menys gràcia ben estudiada aplicava a les persones que volia ridiculitzar, pertanyents a la cleda de *El Eco de Valls* i al partit polític contrari al dels homes del periòdic satíric. A la vegada, així es tractava d'esquivar alguna pessigolla judicial.

Les *marfullades* copiades són una part insignificant de les que conté el setmanari. De tota manera, el plat fort de les ridiculitzacions i sens dubte les més intencionades, el van constituir les dues auques que *Lo Marfull* va publicar; una al número 5, dedicada a Pere Pega (Ramon Ballester i Semis) i l'altra al número 7, contra el Diputat Guitarré (Ignasi Ferrés i Solé) totes dues impertinents i injustes per tots quatre costats, per tal com ni Ballester Semis ni Ferrés Solé eren desmanoyats ni coixos com els pinta *Lo Marfull*, sinó que la societat val·lenca quelcom els ha d'agrair per la seva extensa cultura demostrada en l'exercici del professorat al Col·legi Vallenc del segle passat, quan aquí no existia altre grup de superior envergadura. Altres activitats van desenvolupar també. Aquestes dues auques, pel que el seu contingut ensenyava, van esdevenir el cop mortal perquè els memorialistes de *El Eco de Valls*, Sancho i Fèlix, talentosos i de

bona reputació social i ciutadana, encara que tots dos poguessin ser una mateixa persona, pleguessin definitivament el ram, tal vegada una mica esporuguits per les escomeses marfullesques.

Ací van les dues auques:

- AUCA DEL CELEBRAT PERE PEGA-

Va neixer D. Pere Pega
un dia de molta brega.

Lo rectó el va batejà
amb aigua de bacallà.

Als sis dies fuig del bres
i la dida no el vol més.

Fuig de casa per anà
pel món a vendre safrà.

Com el negoci no dona
s'encamina a Barcelona.

El porten pres i lligat
a casa de la ciutat.

A mitja nit lo bribó
s'escapa de la presó.

Es lloga de comediant
en un cafetí cantant.

El xicot arrepentit
torna a casa desseguit.

El claven a treballà
perquè no vol estudià.

L'amo promte el despedeix
perquè diu que no serveix.

Es baralla amb tot el món
i li fan un trenc al front.

Son pare cremat li tira
pel clatell una cadira.

El notari Tinya el pren
a casa per escribent.

Es junta amb uns quans perduts
per fer negocis mig bruts.

Formen una societat
per diverti el veïnat.

Com escriu a cal notari
fa que el nombrin secretari.

Essent secretari, res
es fa l'arròs d'alló mes.

Amb fe explota a sos compares
la vanitat de les mares.

Així passen alguns anys
vivint de trampes i enganys.

Fins que a la fi l'amo els treu
per no portar-se com se deu.

Busquen casa sens desfici
per pogue seguir l'ofici.

Però molts que els han comprès
diuen: -No ens afeïtaran mes.

Desesperat i mig cego
es fa redactor de "El Lego".

Escriu coses insultants
junt amb altres comedians.

No falta qui, decidit,
 li denuncia el seu escrit.
 La llei li priva al moment
 de firmà cap document.
 Reclama contra la llei
 i es fa amic de Arabi-Bei.
 Aquest el pren a l'instant
 i el nomena el seu edecan.
 Arabi-Bei li encomana
 l'assumpte d'una *Sultana*
 Porta l'assumpte tan net
 que li encarrega un *Gran* filet.
 Una nit surt *Lo Marfull*
 s'enfurisma i...girem full.
 I aquí acaba sense
 la primera part d'En Pega.

* * *

– AUCA DEL DIPUTAT GUITARRÉ –

D. Tanasi el Guitarré
 va néixer quan Deu volgué.
 Tothom va creure a l'instant
 que seria un home Gran.
 Perquè es faci alt i gros
 li donen molts plats d'arròs.
 Com que no es bo per treballà
 l'envien a estudià.
 Un dia per ser tan tou
 els amics li amaguen l'ou.
 Els catedràtics en massa
 li regalen carabassa.
 La família se n'entera
 per la seva dispesera.
 Li donen trenta pessetes
 per pagar varies trampetes.
 I, en lloc de pagà, el panarra
 va comprar-se una guitarra.
 Dins de l'Universitat
 la guitarra li han xafat.
 Perquè el tribunal en massa
 li ha donat altra carbassa.
 Entra a Valls molt satisfet
 amb el «reprobat» que ha tret.
 Durant l'estiu el gandul
 representa el «Barba Azul»
 I com sembla una cibeca
 li fan fe de rei Babieca.
 L'any que ve sols estudia
 el curs de Burrologia.
 Per fi un títol obtingué
 a força de molt parné.
 Perquè el seu talent es vegi
 es fa càrrec d'un col·legi.

Ensenya Pedanteria,
 Tauromaquia i Geografia.
 I sempre amb el llibre obert
 per si alguna volta es pert.
 Un dia sense pensà
 primer vara es va trobà.
 I en els *expedients* va fer
 els parnès que va volgué.
 Va introduir grans millores
 a les seves menjadores.
 Els veïns de la ciutat
 un forç d'allí li han regalat.
 Al veure's aquest regalo
 D. Tanasi va dir: -iMalo!-
 Obre bufet d'advocat
 al carrer d'en Boronat.
 Porta els plets amb tant d'encert
 que fins ara tots els pert.
 Vol ser delegat d'hisenda
 per poguè tenir una renda.
 No poguent ser delegat
 amb Si-i-No s'ha barallat.
 Es declara incontinent,
 torrista refurient.
 I un dia tot d'un plegat
 no se com surt diputat.
 Estrena un barret de copa
 que li fa bastanta tropa.
 I una jupa de lo fino
 per fer més el lexugino.
 Un anglès que l'ha filat
 de sa fatxa s'ha prenat.
 I li treu amb gran soltura
 sa estranbòtica figura.
 Els veïns de Tarragona
 li donen l'enhorabona.
 Pensant-se que era un talent
 el fan de la Permanent.
 Sempre calla, mai diu re
 per no fer un trist papé.
 Quana vegeren que era un asa
 el despatxen cap a casa.
 Allí es posa malament
 amb el nou Ajuntament.
 El col·legi va tronà
 quan menys s'ho van pensà.
 Perquè en Manxiula s'hi feia
 el que tothom ja preveia.
 Van pel Món com dos mussols
 en Manxiula i ell tot sols.
 L'un toca, l'altre balla
 i la gent que els mira calla.
 Quan els hi veuen l'intent
 els hi alcen el somatent.
 De resultes d'un enfit

D. Tanasi es fica al llit.
 Va passant els tristos dies
 plorant com un Geremies.
 Fins que un dia el gran tanoca
 tanca els ulls i obre la boca.
 I un Marfull espavilat
 a la boca li ha ca...
 (Fi de la 1.ª part)

Al peu de l'exemplar de *Lo Marfull* que jo he vist, hi figura una nota manuscrita per Ramon Homs que textualment diu: o és de R.R. o hi té bona part.

* * *

Així era tota la literatura del periòdic satíric vallenc, molt lamentable però eficient per als fins perseguits. Els homes responsables de l'un i de l'altre costat eren intel·ligents i cultes de debò i, malgrat aquesta circumstància que havia de tenir prou força per aturar estridències i apassionaments amb facilitat, van perdre els estreps, de manera que, a persones de menys categoria intel·lectual, podria semblar un cas d'inconsciència, i no era pas això, sinó actes ben preparats.

Existeix, per exemple, una notable diferència entre la suavitat discrepant i el respecte mutu dels qui integraven els diaris *Diario de Valls*, *Diario Vallense* i el *Vallense*, comparant amb les insidioses cartes de *El eco de Valls* i les *fiblades* tan punyents com insulses de què feia gala *Lo Marfull*, creat precisament per a combatre les diatribes del seu oponent, traient els drapets al sol del seus autors adversaris, als quals guanyà la partida i els deixà muts, sense ànim de continuar el que ja havien promès. En quatre anys, havia baixat molt el nivell normal del periodisme de l'època, el qual aviat va respondre a la influència de la política de baixa estofa, política nefasta que, durant molts anys, no sols impedí sinó que minorà la creixença de la ciutat i de la societat vallenc. Mentre clarividents i ben qualificats, però de segona fila, es barallaven aferrisadament, els capitostos se sabien entendre a profit propi, quan així els convenia. Diu el proverbi que llops amb llops no es mosseguen.

Els comentaris d'aquest treball i els textos copiats pertanyen als set números de *Lo Marfull* indicats al principi, tots els quals he pogut veure i revisar minuciosament.

Un bon amic, en canviar un dia impressions sobre la premsa vallenc de tots els temps, em digué que li semblava que eren vuit, els números de *Lo Marfull*, que havien sortit. Per més recerques que he fet, no he pogut trobar cap exemplar d'aquest suposat núm. 8. Per la qualitat del text, no em penso que sigui imprescindible, car és de creure que no deu diferir del que ja coneixem. Si bé en les dues llastimoses autes publicades es deixa entendre que no estan acabades, això té tot el caràcter de ser un truc com qualsevol altre, per tal com no sé si hi cap esperar i escriure més inconveniències i exageracions de les que ja s'han pogut llegir. Són prou concretes i precises perquè calgui afegir-hi res més. La primera auca almenys, la podria haver continuada, si convenia al seu autor, als nums. 6 i 7, però ja s'havia aconseguit el que es volia. En tot cas el núm. 8 de *Lo Marfull*, si és que es va publicar, pot tenir importància per a completar la col·lecció del periòdic satíric vallenc, sense anar més enllà.